

ความสนใจในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของนักศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ The Interested on Mental Health Promotion of Medical Sciences Students

วเลรัตน์ โคตรสังข์ ดร.พิชญ อภิสมาจารย์โยธิน

Waleerat Kotsang, Phitsanu Aphisamacharayothin, Ph.D

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา
Master of Public Health, Chalermkanchana University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความสนใจในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต ของนักศึกษาสาขา วิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยเก็บตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2-6 ใน กรุงเทพมหานคร และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ว่าผลการศึกษานักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่มักใช้เวลาว่างในการดูหนัง ฟังเพลง คิดเป็นร้อยละ 58.4 ส่วนใหญ่มีความ สนใจในการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพจิต คิดเป็นร้อยละ 87.6 นอกจากนี้นักศึกษาแพทย์สนใจในกิจกรรมเพื่อการกุศล และบำเพ็ญประโยชน์ ให้แก่ เด็กกำพร้า (บ้านเมตตา) สถานสงเคราะห์ต่างๆ ได้แก่สถานสงเคราะห์คนชรา คนหูหนวก คนตาบอด เป็นต้น และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชนอื่นๆ เช่น ค่ายอาสาและ บริจาคสิ่งของ

คำสำคัญ นักศึกษาวิทยาศาสตร์การแพทย์ การส่งเสริมสุขภาพจิต ความสนใจ

Abstract

This research was a survey research that aims to study the interested on mental health promotion of medical sciences students. Data collected by using questionnaires with 500 samples who were 2nd – 6th year medical students in Bangkok and analyzed by using statistic of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results found that most of medical students were spent their time with watching TV and listening music (58.4%). Most samples interested in mental health promotion (87.6%). Beside, medical students interested in volunteer activities and charity activities such as orphan house, and welfare foster home includes elderly welfare foster home, deaf welfare foster home, blinding welfare foster home, et.al. and merits activities such as volunteer for rural development camp and giving things.

Keywords: Medical Sciences Students, Mental Health Promotion, Interested

บทนำ

คณะแพทยศาสตร์ มีพันธกิจในการจัดการการศึกษา เพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์ให้สอดคล้อง กับความต้องการของ ประเทศ และนำมาซึ่งศรัทธา และความนิยมสูงสุดจาก

ประชาชน รวมทั้งชื่นำ สังคมไทยในด้านสุขภาพอนามัยและ คุณภาพชีวิต ซึ่งคณะแพทยศาสตร์ได้ยึดถือปรัชญา วัฒนธรรม องค์กร ที่ได้หล่อหลอมมานานกว่า 100 ปี โดยยึดพระราช ดำรัสของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรม

ราชชนก (คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, 2548 : 37) ที่พระราชทานว่า “ฉันไม่ต้องการให้เธอเป็นแพทย์เท่านั้น แต่ต้องการให้เป็นมนุษย์ด้วย” ซึ่งเป็นหลักการ ที่สำคัญในการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล และทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับนักศึกษาแพทย์ ผู้ซึ่งจะกลายเป็นแพทย์ที่ดีของประเทศชาติในอนาคต นักศึกษาแพทย์เป็นบุคลากรที่กำลังศึกษาวิชา ชีพเฉพาะด้านการแพทย์ เพื่อจบไปเป็นแพทย์ที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลรักษาป้องกัน โรคของประชาชน การฝึกอบรมแพทย์ประกอบด้วยเนื้อหาทางสังคม วิชาการ และคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้แพทย์ที่สำเร็จการศึกษามีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ และสังคม สมดังพระราชประสงค์ของสมเด็จพระบรมราชชนก ที่ต้องการให้แพทย์มีความรู้ควบคู่กับการเป็น คนดีด้วย

การศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น จัดได้ว่าเป็นการศึกษาในระดับวิชาการชั้นสูง ซึ่งนักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเวลา และหลักสูตร การศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมนักศึกษา เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากว่าเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนทักษะที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตในสังคมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ความรับผิดชอบ ความขยันและอดทน มนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในเชิงนันทนาการ (Recreation) และเพื่อการผ่อนคลาย (Relax) โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ

การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาเปรียบเสมือนการศึกษาด้วยวิธีการปฏิบัติ โดยจะได้ประสบการณ์ และได้มีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ได้เกิดการแลกเปลี่ยนและผ่อนคลายทางสุขภาพจิต อันเป็นผลดีต่อความคิดและสมรรถภาพทางการศึกษา สำหรับในการ ศึกษาทางสายวิชาชีพ แพทยศาสตร์ ซึ่งเป็นสายการศึกษาที่ต้องใช้ความมานะอดทนและความเพียรพยายามในการศึกษา ตลอดจนต้องทุ่มเทเวลาอย่างมากในการค้นคว้าและฝึกฝน ความชำนาญทำให้นักศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่เกิดความเครียดและไม่ผ่อนคลาย ซึ่งมีโอกาสน้อยมากในการหาเวลาว่างทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ จึงมีความจำเป็นต้องจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อการผ่อนคลาย (Relax) และการนันทนาการ (Recreation) ตามความต้องการและเหมาะสมในเรื่องเวลา เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ทำการศึกษาจึงเห็นสมควรที่จะมีการศึกษาถึงความต้องการ ของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ในเรื่องความสนใจในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต ซึ่งเอื้อ ประโยชน์ต่อการเลือกจัดกิจกรรมนันทนาการประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาแพทย์ เพื่อจะให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาแพทย์ ในด้านประสิทธิภาพทางการศึกษา และสมรรถภาพในการคิด อันจะนำไปสู่ศักยภาพของ การปฏิบัติงานในสายอาชีพ แพทย์ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาความสนใจในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของนักศึกษาหลักสูตร ทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์

ขอบเขตของการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาแพทย์ของคณะแพทยศาสตร์ใน กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ประจำภาคการศึกษาที่ 1/2557 จำนวน 500 คน โดยเลือกแบบไม่เจาะจงโดยแบ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 150 คน นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 150 คน นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 100 คน นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 จำนวน 50 คน และ นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 50 คน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป

- เพศ
- อายุ
- ภูมิลำเนา
- ชั้นปีที่ศึกษา

2. กิจกรรมยามว่าง

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสนใจในกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพจิต

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของนักศึกษาแพทย์จำนวน 500 คน ซึ่งจำแนกเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนา ชั้นปี และข้อมูลเกี่ยวกับการทำกิจกรรมยามว่าง ผลการศึกษามีดังนี้

1. เพศของนักศึกษาแพทย์ที่ได้สุ่มตัวอย่าง เป็น นักศึกษาแพทย์ชาย 200 คน และนักศึกษาแพทย์หญิง 300 คน คิดเป็นร้อยละ 40 : 60

2. อายุของนักศึกษาแพทย์ที่ได้สุ่มตัวอย่าง อยู่ ระหว่าง 16 - 25 ปี โดยมีช่วงอายุระหว่าง 16 - 20 ปี จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0 และช่วงอายุระหว่าง 21 - 25 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 31

3. ชั้นปีของนักศึกษาแพทย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 30 นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 30, นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 20 นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และ นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 10

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาแพทย์ (n = 500)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	200	40.0
หญิง	300	60.0
อายุ		
16 -ปี 20	345	69.0
21 -ปี 25	155	31.0
ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 2	150	30.0
ชั้นปีที่ 3	150	30.0
ชั้นปีที่ 4	100	20.0
ชั้นปีที่ 5	50	10.0
ชั้นปีที่ 6	50	10.0
ภูมิภาค		
กรุงเทพมหานคร	324	64.8
ต่างจังหวัด	176	35.2
กิจกรรมยามว่าง		
ดูหนัง/ฟังเพลง/ดูละคร	292	58.4
ท่องเที่ยว/ช้อปปิ้ง	82	16.4
อื่นๆ (เช่น เล่นกีฬา)	65	13.0
อ่านหนังสือ/ศึกษาหาความรู้	35	7.0
ไม่ได้ทำอะไร	22	4.4
ทำบุญ/บำเพ็ญประโยชน์	4	0.8

4. ภูมิภาคของนักศึกษาแพทย์ที่ได้สุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ อยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 64.8 (324 คน) และ อยู่ต่างจังหวัด ร้อยละ 35.2 (176 คน)

5. ในการสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมยามว่าง ของนักศึกษาแพทย์ พบว่า นักศึกษาแพทย์ร้อยละ 58.4 (292 คน) จะมีกิจกรรมยามว่างคือ ดูหนัง ฟังเพลงและดูละคร รองลงมาคือการท่องเที่ยวหรือช้อปปิ้งร้อยละ 16.4 (82 คน) กิจกรรมอื่นๆเช่นการเล่นกีฬาร้อยละ 13.0 (65 คน) อ่านหนังสือศึกษาหาความรู้ร้อยละ 7.0 (35 คน) และไม่ได้ทำอะไร มี ร้อยละ 4.4 (22 คน) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมยามว่างที่ นักศึกษาแพทย์ที่ได้สุ่มตัวอย่างทำน้อยที่สุดร้อยละ 0.8 (4 คน) คือ การทำบุญ บำเพ็ญประโยชน์ (ดังตารางที่ 1)

6. ความสนใจกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตของ นักศึกษาแพทย์จำนวน 500 คน ซึ่งจำแนกเป็น ความสนใจที่ อยากรให้มีการจัดกิจกรรมยามว่างด้านการ Relax และ Recreation เวลาที่สะดวก และกิจกรรมยามว่างด้าน การ Relax และ Recreation ที่อยากให้ออกมาจัด ผลการศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 2 ความสนใจอยากให้มีการจัดกิจกรรมด้านการ Relax และ Recreation (n = 500)

ข้อมูลความสนใจอยากให้มีกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สนใจอยากให้มีการจัดกิจกรรม	38	87.6
ไม่สนใจ	62	12.4

6.2 ผู้ทำการศึกษาได้แบ่งประเภทของกิจกรรมยามว่างด้านการ Relax และ Recreation ออก เป็น 5 ประเภท โดยกิจกรรมที่นักศึกษาแพทย์อยากให้ออกมาจัดมากที่สุดคือ กิจกรรม

ตารางที่ 3 กิจกรรมยามว่างด้านการ Relax และ Recreation ที่สนใจ (n = 500)

กิจกรรมที่สนใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมชมภาพยนตร์	201	40.2
กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลาย	170	34.0
กิจกรรมฟังเพลง ดนตรีละครเวที	100	20.0
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทัศนศึกษา	20	4.0
กิจกรรมเพื่อการทำบุญประโยชน์	9	1.8

7. จากการศึกษาความสนใจในประเภทของ กิจกรรมนักศึกษา ด้านการ Relax และ Recreation ของ นักศึกษาแพทย์ จำนวน 500 คนโดยจำแนกเป็น กิจกรรมชม

6.1 นักศึกษาแพทย์ที่สุ่มตัวอย่าง มีความสนใจ อยากรให้มีการจัดกิจกรรมนักศึกษา ในด้านการ Relax และ Recreation จำนวน 438 คน คิดเป็นร้อยละ 87.6 และไม่ สนใจ 62 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 (ดังตารางที่ 2)

ชมภาพยนตร์ จำนวน 201 คนคิดเป็นร้อยละ 40.2 รองลงมา คือ กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลาย จำนวน 170 คนคิด เป็นร้อยละ 34.0 กิจกรรมฟังเพลง ดนตรี ละครเวทีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ส่วนกิจกรรมที่ได้รับความสนใจ น้อยที่สุดคือกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และทัศนศึกษามีเพียง 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และกิจกรรมเพื่อการกุศลและ บำเพ็ญประโยชน์ซึ่งมีเพียง 9 คนคิดเป็นร้อยละ 1.8 (ดังตาราง ที่ 3)

ภาพยนตร์ กิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อผ่อนคลาย กิจกรรมฟังเพลง ดนตรี และละครเวที กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทัศนศึกษา และกิจกรรมเพื่อการกุศลบำเพ็ญประโยชน์ ผลการศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษา

กิจกรรมชมภาพยนตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทของภาพยนตร์		
ภาพยนตร์ comedy/romantic/drama		
ชอบ	338	67.6
ไม่ชอบ	162	32.4
ภาพยนตร์ action/adventure/horror		
ชอบ	269	53.8
ไม่ชอบ	231	46.2
ภาพยนตร์ใหม่ทุกประเภท		
ชอบ	213	42.6
ไม่ชอบ	287	57.4
ภาพยนตร์ suspense/thriller/sci-fi		
ชอบ	195	39.0

กิจกรรมชมภาพยนตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ชอบ	305	61.0
<u>ภาพยนตร์แนว Family</u>		
ชอบ	76	15.2
ไม่ชอบ	424	84.8
<u>ภาพยนตร์แนวอื่น ๆ</u>		
ชอบ	54	10.8
ไม่ชอบ	446	89.2
<u>ภาพยนตร์เก่าทุกประเภท</u>		
ชอบ	36	7.2
ไม่ชอบ	464	92.8
<u>ภาพยนตร์สารคดี</u>		
ชอบ	28	5.6
ไม่ชอบ	472	94.4
กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลาย (n=500)		
กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการผ่อนคลาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>สวนสนุก</u>		
สนใจ	303	60.6
ไม่สนใจ	197	39.4
<u>สวนสนุกที่อยากไป (n=303)</u>		
Dream World	250	82.5
สวนสยาม	41	13.5
อื่นๆ	12	4.0
<u>สวนสัตว์</u>		
สนใจ	274	54.8
ไม่สนใจ	226	45.2
<u>สวนสัตว์ที่อยากไป (n=274)</u>		
บึงนกน้ำและอุทยานปลา	118	43.1
ซาฟารีเวิลด์	97	35.4
สวนสัตว์ดุสิต	18	6.6
อุทยานแมวไทยโบราณ	17	6.2
สถานเสาวภา	16	5.8
อื่นๆ	8	2.9
<u>เมืองแห่งวัฒนธรรม</u>		
สนใจ	173	34.6
ไม่สนใจ	327	65.4
<u>เมืองแห่งวัฒนธรรมที่สนใจ (n=173)</u>		
หอศิลป์แห่งชาติ	76	43.9

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อการผ่อนคลาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมมอญ	50	28.9
การทำหัวโขน	17	9.8
หัตถกรรมโขน	16	9.3
อื่นๆ	14	8.1
วัดและพระบรมมหาราชวัง		
สนใจ	98	19.6
ไม่สนใจ	402	80.4
เกาะรัตนโกสินทร์		
สนใจ	89	17.8
ไม่สนใจ	411	82.2
สวนสาธารณะ		
สนใจ	72	14.4
ไม่สนใจ	428	85.6
สถานที่สักการะ		
สนใจ	63	12.6
ไม่สนใจ	437	87.4

8. กิจกรรมฟังเพลง ดนตรี ละครเวที ของนักศึกษา แพทย์นั้น ผลการศึกษามีดังนี้

8.1 ความสนใจเพลงหรือละครเวที นักศึกษา แพทย์ให้ความสนใจมากที่สุด 310 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 คือ การฟังเพลง ส่วนละครเวที ที่มีจำนวน 190 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.0

8.2 ประเภทของแนวเพลง นักศึกษาแพทย์ชอบมากที่สุด คือ แนว Pop-Jazz ซึ่งมีจำนวน 431 คน คิดเป็นร้อยละ 86.2 แนว Hip hop-Rap-Rock-Techno จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 และแนวเพลงอื่นๆ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 ส่วนที่ชอบน้อยที่สุดคือแนวเพลง สุนทราภรณ์-ลูกทุ่ง-Country มีจำนวนเพียง 36 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2

9.กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทัศนศึกษา ของนักศึกษา แพทย์ ได้ข้อมูลจากการศึกษาดังนี้ พิพิธภัณฑที่นักศึกษา แพทย์สนใจมากที่สุด คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศิลป์ พีระศรี โดยมีผู้สนใจ ถึง 182 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมา คือ หอศิลป์สมเด็จพระเจ้าฟ้าสิริภคิศจีจำนวน 152 คน คิด เป็นร้อยละ 30.4

10.กิจกรรมการกุศลและบำเพ็ญประโยชน์ที่นักศึกษา แพทย์ได้เสนอความสนใจ ได้แก่การทำบุญตักบาตร สถาน

สงเคราะห์ต่างๆ (เช่น บ้านพักคนชรา บ้านเด็กกำพร้า เด็กหูหนวก เด็กตาบอด การออกรักษาในพื้นที่ชนบท ฯลฯ)

ข้อเสนอแนะ

1. ในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อการ Relax และ Recreation ควรทราบถึงความแตกต่างกันในการทำกิจกรรมยามว่างของนักศึกษาเพื่อจะได้ทราบความแตกต่างในด้านความสนใจร่วมกิจกรรมของนักศึกษา

2. สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจในการจัดกิจกรรมนักศึกษาสำหรับการ Relax และ Recreation ของนักศึกษาแพทย์ไปใช้เป็นแนวทางอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม นักศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณ ดรพิษณุ . อภิสมจารโยธิน รองอธิการบดีและคณบดี คณะสาธารณสุขศาสตร์ที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ ดร สุชีราภรณ์ ฐวานนท์ .อธิการบดี มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาที่สนับสนุนทุนการ วิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- รายงานเรื่องการประเมินผลโครงการอาสาพัฒนาชนบทของ
นิสิตนักศึกษา. (2533). กองบริการการศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- คณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทางส่งเสริมกิจกรรมนิสิต
นักศึกษา. (2533). รายงานเรื่องการประเมินผล
โครงการอาสาพัฒนาชนบทของนิสิตนักศึกษา. กอง
บริการการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- รองศาสตราจารย์คณิต เขียววินัย. (2539). หลักนันทนาการ.
นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต
พระราชวังสนามจันทร์.
- รองศาสตราจารย์จรินทร์ ธานีรัตน์. (2528). นันทนาการ
ชุมชน. กรุงเทพฯ : O.S.Printing House Co.,Ltd.
- วัลลภา เทพหาดี ณ อยุธยา. (2526). องค์การและกิจกรรม
นิสิตนักศึกษา. เอกสารประกอบ คำบรรยายวิชา
421650. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหาดี ณ อยุธยา. (2530). งานบุคลากรนิสิต
นักศึกษา. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ กาญจนกิจ, ดำรัส ดาราศักดิ์. (2520). สัมมนาการ
ชั้นนำ. แผนกวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Frederick, Robert W. (1959). *The Third Curricular*.
New York: Appleton Century Crofts, Inc.
- Jacobson, Smith M. (1993). *Student Activities*.
Teaching in Higher Education. Chicago: Rand
McNally Collage Publishing Company.